maar het separatisme van Ds Wisse c.s. goedkeurden om de zegenrijke gevolgen der getroffen vereeniging aller Gereformeerde Kerken zoo gering mogelijk te maken.

Uitvoerig wordt dit alles in „De Bazuin" rechtgezet. Dr Kuyper, dit Bazuin-artikel overnemende, plaatst eronder:

Dit is ter zake en afdoende.
Och, het is nu eenmaal een feit, dat het Christus beliefd heeft, in Zijn kerk Joden en Grieken, Scythen en Barbaren te doen saamwonen, mits ze Hem als hun Heere en Koning beleden.
Maar voor ons, 't zij we dan van *nature Joden* of Grieken, Scythen of Barbaren zijn, valt het kerkelijk saamwerken niet zelden hoogst moeilijk.
Hadden wij het voor het zeggen, we maakten voor de Scythen en voor de Barbaren altemaal afzonderlijke kerken.
Maar het mag niet.
Christus wil het niet.

In Januari 1894 vinden we weer wat. Ook nu weer naar aanleiding van een artikel van Ds Sikkel, dat Dr Kuyper, voorzien van een onderschrift, overneemt. Ds Sikkel antwoordt op een vraag, hem gesteld, om stukken op te nemen tegen „De Wekker", dat hij dat niet doen zal. Een eerlijke bespreking van de kwesties heeft hij met ernst gezocht. Maar „De Wekker" schreef toen zóo oneerlijk, zóo vleeschelijk, zóo beneden peil, dat er z.i. geen naam voor was.

Hij kan nu niet verder gaan. Zijn conscientie is vrij. Ds Sikkel schreef over den kinderdoop, over den naam „Chr. Geref. Kerk". Hij heeft getuigd

„tegen de mannen van „De Wekker", dat zij het Arminiaansche collegiale kerkrecht weer invoeren tegen het licht der gereformeerde beginselen in, en zoo op een pauselijke kerk uitloopen.
Dat zij zich in strijd met de belijdenis van de gereformeerde kerken afscheiden.
Dat zij in dien weg het werk der vaderen van 1834 te schande maken, een magerheid over de zielen brengen en zich bezondigen tegenover Gods kinderen en Zijn verbond.
Wij willen van dit alles rekenschap geven, mits men voor Gods Woord bukken wil en van alle oneerlijk verdachtmaken en spreken tegen het licht in, wil aflaten.
Brenge de Heere deze mannen nog eens in den weg, die naar Gods getuigenis is.
Ons beware Hij, dat wij geen dienaars van menschen worden, maar door genade Hem zonder berekening volgen mogen.
Wie ons daarom verlaat, of veracht, die moge dit voor God verantwoorden.
Zegt tot de kinderen Israëls, dat zij voorttrekken.
Voorttrekken tot vereeniging der kerken.
Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?"

En dan volgt Dr Kuypers onderschrift aldus:

Dit is niet te sterk geoordeeld.
Met onuitputtelijk geduld, met een Christelijke kalmte die bewondering wekte, en met een bondigheid van logische bewijskracht, die alle kritiek tartte, heeft Ds Sikkel het beproefd de redactie van „De Wekker" te overtuigen, dat ze tegen waarheid en recht inging.
Nu „De Wekker" hiertegenover niets dan continuatie van eigen zin en wil heeft gezet, ware verdere strijd tegen dit blad wat het volk noemt: „boter aan de galg".

Eindelijk in No. 841 van „De Heraut" (4 Febr. 1894) komt een uitvoerig artikel met als opschrift „De Ontevreden broederen".
Het begint aldus:

Tot dusver lieten we ons nog bijna niet uit over de „ontevreden broederen", die hier en daar aan hun kerken den rug toekeerden, en een nieuw genootschap tegenover onze kerken hebben opgericht.
Dit zwijgen moet niet verklaard uit mindere belangstelling. Het werd ons bijna uitsluitend opgelegd door het feit, dat schier al deze broederen tot de vroegere Separatie hadden behoord, ter oorzake waarvan het ons minder kiesch scheen, ons in dit familie-incident te mengen.
Hier kwam dan, als tweede beweegreden, nog het niet wel te loochenen feit bij, dat er aan disputeeren uit de beginselen met deze „ontevreden broederen" kwalijk te denken viel. Er was toch niemand onder hen, die van het Gereformeerde kerkrecht behoorlijk op de hoogte was; hoeveel men zelfs in de kennis der Gereformeerde leerstukken te kort schoot, bleek maar al te zeer uit de historisch-onhoudbare positie, die men innam in zake den kinderdoop.
Hield reeds dit tweetal feiten ons van inmenging terug, ook de ervaring die Ds Sikkel opdeed, was verre van uitlokkend.
Men versta ons wel. We zijn niet van oordeel, dat Ds Sikkel in zijn oordeelvellingen over zekere min juist geregelde aangelegenheden onder de voormalige Separatie altoos de juiste maat heeft gehouden. Soms zelfs maakte hij op ons den indruk van te forsche tinten op zijn palet te mengen.
Maar dit verwijt geldt ganschelijk niet zijn optreden tegen deze „ontevreden broederen". Dezen heeft hij te woord gestaan met een kalmte en een zachtmoedigheid die boven onzen lof waren.
Met name in zake de bijvoeging „Christelijke" voor „Gereformeerde" heeft hij zóó onbetwistbaar en overtuigend aangetoond, dat deze bijvoeging, aan onze vaderen geheel vreemd, juist van Oldenbarneveldsche en Remonstrantsche zijde gebezigd was, dat eerlijkheid gebood, ongelijk te erkennen.
Dat toen deze „ontevreden broederen" er niet toe zijn kunnen komen, om deze eerlijkheid te betrachten, verried een gemis aan „waarheidsliefde", waarvan de schuld niet aan hun niet beter weten, maar aan hun eenmaal ingenomen valsche positie lag.
(Slot volgt.) C. V.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Vervolg ingezonden stuk van vorige week.

(Van Ds C. v. d. Woude namen we verleden week het eerste gedeelte op. Het tweede volgt hier. Redactie.)

c. Het punt, waarin ik Uw wijsheid niet prijzen kon, betrof niet het aan de orde stellen van kerkrechtelijke vragen, maar de wijze waarop en het verband waarin dit gebeurde. Het publiceeren van stukken uit een tuchtzaak, die U door een ongenoemde ter hand zijn gesteld, maar door de betreffende kerkelijke vergadering blijkbaar niet voor publicatie bestemd waren, en het concludeeren daaruit van kerkrechtelijke verzuimen, die, naar ik uit Uw artikel opmaak, ook nog slechts hypothetisch zijn (U schrijft: „indien ik gelijk heb,... en indien ik voorts gelijk heb", „Ref." 26 Aug.), schijnt me geen aanbevelenswaardige weg om het recht in onze kerken te zoeken. Het wekt eer vermeerdering van onrust, dan herstel van onrecht. Dan „de zaakjes maar laten loopen?" Allerminst. Indien noodig, dan is er wel een weg, die uitnemender is. Ik denk b.v. aan de gedachte van Dr W. A. v. Es, waarin de wijsheid zich paart aan de waarheid en het recht, om de kwestie langs ordelijken weg, door kerkelijke vergaderingen of desnoods personen, die daaraan behoefte gevoelen, bij de Generale Synode te brengen, desnoods in den vorm van een verzoek om een onderzoek in te stellen naar het verloop der zaak op de Classis Drachten en de Part. Syn. van Friesland—Z., in verband met de kerkrechtelijke kwestie. („Geref. Kerkb. v. Leeuwarden" 6 Augustus).
Zulk een weg belooft een meer rustige behandeling en een positiever resultaat.
Gaarne zag ik het bovenstaande opgenomen in Uw blad. De waarheid en het recht, waarvan Uw artikel rept, doen me vertrouwen op Uw medewerking tot rectificatie van hetgeen in Uw weergave van mijn meening niet recht en niet waar is geweest.
C. v. d. WOUDE.

Mijn antwoord hierop is het volgende:
a. Ds v. d. W. stelt de zaak ditmaal wel iets anders dan den eersten keer. Toen schreef hij o.m.:

We kunnen dan ook weinig waardeering hebben voor het doen van „De Reformatie", waarin K. S. onder het motto „Rechtszekerheid?" een breed artikel over de kwestie schrijft.
De „Reformatie"-redacteur bespreekt daarin bepaalde overwegingen, die de Part. Synode van Friesland Z.G. bij haar besluiten hebben geleid, overwegingen, die deze Synode zelf niet in de pers heeft gepubliceerd, maar die K. S. put uit „mededeelingen, die hem verstrekt zijn". Met de hem eigen virtuositeit construeert hij hieruit een tegenstelling tusschen Classis en Synode, en suggereert dan aan het slot van zijn artikel, dat het schorsingsbesluit van de Classis z.i. toch feitelijk is veroordeeld.
Van het woord „suggereeren" zal ik geen kwaad zeggen; maar als het in verband met „virtuositeit" gebruikt wordt, dán wordt het bedenkelijk. Laat men één van beide doen: óf bewijzen, dat ik de feiten niet zuiver weergaf, óf, deed ik dat wel, dergelijke termen vermijden. Tusschen wat de classis deed, en later de part. syn. is inderdaad verschil. En ik heb in het nummer van 26 Aug. (onder 4o) reeds opgemerkt, dat het menige conscientie zou bevredigd hebben, als de part. syn. ook erkend had, dat men op de vragen der classis een ja-woord had kunnen weigeren, zelfs al was men volgens haar meening in zaken van kerkelijke regeering de beste broeder, en indien zij aan zulke erkenning de eenig goede consequentie had verbonden: vernietiging van vonnis, en „opnieuw" recht doen.
b. De verschillen zijn dan ook door mij niet „geconstrueerd", doch eenvoudig weg geconstateerd, uit officiëele stukken.
c. Natuurlijk is het niet waar, dat, zooals Ds v. d. W. schrijft, ik me heb laten verleiden tot „het publiceeren van stukken" uit deze tuchtzaak. Slechts heb ik uit (niet vertrouwelijke) stukken geciteerd, en geen woord vermeld, van wat daarbij personen uit de gemeente betreft.
d. Dat is geoorloofd, waar schorsingsbesluiten een kerkrechtelijken grond hebben moeten, die den toets moeten kunnen doorstaan, aangezien wij niet leven onder een hiërarchie.
e. Hypothetisch is dan ook niet, wat ik ter zake opmerkte. Ik stelde mij een oogenblik op het standpunt van Ds v. d. W., toen ik zei: „indien ik ongelijk heb, toon het aan, praat dan dáárover, en niet over andere dingen". Als de Helland zegt: „indien Ik wel gesproken heb, waarom slaat gij mij?", is dan zijn wèl spreken hypothetisch?
f. Waarom zijn sommige broeders zoo verstoord, als Ik rechten gebruik, die Prof. Dr H. H. Kuyper ook bij herhaling zich toekent? Vergéten kúnnen zij dat niet zijn, want ik heb er al een paar keer aan herinnerd, dat genoemde hoogleeraar in „De Heraut" uit het interne leven der kerk van Drachten zich publicaties heeft gepermitteerd, die ik niet zou hebben aangedurfd. De één mag een koe stelen, de ander niet eens in den stal kijken, zei Dr Kaajan onlangs terecht in „Utr. Kb." En nu we toch over Prof. Kuyper en „De Heraut" spreken; het is juist diens voorgeschiedenis, die zoowel wat het formeele als wat het materiëele bezwaar van Ds v. d. W. betreft, zijn bedenkingen óf verdwijnen doet, óf ook tegen „De Heraut" moet doen keeren.
g. Want wat het formeele betreft: was indertijd, toen de naam Netelenbos de kerken in spanning hield, deze zaak niet veel ingrijpender, ook voor de „plaatselijke Kerk" (van Middelburg), dan thans de kwestie Drachten? Een classis, die een dominee schorste. Een kerkeraad, die zei: 't kan wel zijn, maar we erkennen die schorsing der classis niet. Beroering in de gemeente. Drukte in de pers. Niettemin grijpt „De Heraut" naar de pen, en zegt, hoe 't moet. Slechts „De Reformatie" zou moeten zwijgen? Maar ook volgens „De Heraut" was „het conflict te Middelburg tot een gerucht makende zaal geworden", destijds („Heraut" 2157).
b. En wat het materiëele betreft: ik citeer nog eens „De Heraut" uit die bewogen dagen. Ds C. Veenhof is voornemens, in ons blad uitvoeriger mededeelingen dienaangaande te doen; thans dus slechts het voornaamste. Hoe was het schorsingsbesluit der classis Drachten destijds geformuleerd? Zie ons nr van 15 April j.l.: feitelijk werd geschórst, NIET vanwege ambtelijke zonden der geschorste personen, doch vanwege ONMACHT. De gang van zaken was zoo: de kerkeraadsleden persoonlijk moesten een disqualificeerend oordeel uitspreken over het beleid van den kerkeraad over de jaren '34—'37. Een oordeel, dat ik zéker niet zou hebben uitgesproken, ook al deelde Ik (en nú spreek ik inderdaad hypothetisch, Ds v. d. W.!) alle inzichten omtrent de kerkeraadshandelingen, die de schorsende vergaderingen, of „De Heraut", blijken te hebben geleid tot zoo scherpe afkeuring. Welnu, wie dat oordeel niet uitspreken wilde, en dus niet over een COLLEGE, en zijn beleid gedurende enkele jaren een bepaalde qualificatie zich permitteeren wilde, die werd geschorst. Waarom? Omdat (volgens de classis) door die weigering „de MOGELIJKHEID is afgesneden, zoolang gij in die weigering volhardt, dat gij den weg kunt bewandelen, om de zonde uit het midden van den kerkeraad weg te doen". Conclusie kan dus slechts zijn: de geschorsten zijn door het classicale vonnis getroffen, wegens MOMENTEELE MACHTELOOSHEID. En hier permitteer ik mij de scherpe woorden te citeeren, die „De Heraut" destijds tot de classis Middelburg in de pers richtte („over het hoofd der onrustige gemeente heen", zou Ds v. d. W. zeggen):

„Een schorsing van een predikant is altoos een zeer ernstige daad en mag niet geschieden, dan wanneer daarvoor zeer grondige redenen zijn. Welke deze redenen zijn, geeft onze Kerkenorde in Artikel 80 aan, en dat deze redenen hier niet aanwezig waren, blijkt de classis zelf wel te hebben ingezien, waar zij verklaarde, dat zij met deze schorsing geen kerkelijke censuur bedoelde, maar alleen een preventieven maatregel wilde nemen. Nog daargelaten nu, dat een schorsing, die geen censuur is, door ons Kerkrecht niet gekend wordt, schijnt het ons ook uiterst bedenkelijk om schorsing uit te spreken niet wegens feiten, die hebben plaats gevonden, maar alleen om verkeerde dingen te voorkomen" (2157).

Me dunkt, het is duidelijk genoeg. Een classis, die kerkeraadsleden bij getallen schorst, omdat h.i. de personen in kwestie niet den goeden weg bewandelen kunnen (zoolang ze weigeren te erkennen, wat ook ondergeteekende geweigerd zou hebben te erkennen), die schorst „preventief". „De Heraut" heeft — vroeger — daarover destijds den staf gebroken, met beroep op de Kerkenorde.
En dat is nog alles niet. Er is nog steeds de kwestie der schorsing vanwege de classis. Mogen wij nu niet, wat „De Heraut" wél mocht in de dagen van Ds Netelenbos? Hoor de stem van „De Heraut" destijds:

„Art. 79 draagt de taak om te beoordeelen of een predikant moet geschorst worden, niet aan de Classis, maar aan den Kerkeraad op" (2157).

Of, in een andere plaats (uit het nummer der week daarop):

„In het meesterlijke werk van Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman en Dr F. L. Rutgers, De rechtsbevoegdheid onzer plaatselijke kerken (tweede druk 1887) wordt met nadruk opgekomen tegen de voorstelling door de voorstanders der Synodale hiërarchie gegeven, alsof een Classis bevoegd zou wezen, in eenige gemeente het initiatief te nemen tot kerkelijke censuur, eigener beweging besluiten kon een gemeentelid of ambtsdragers te censureeren en dan den Kerkeraad kan opleggen, dat vonnis ten uitvoer te brengen (blz. 31 noot 2).
Tegen deze hiërarchische opvatting van de macht der meerdere vergaderingen wordt dan met klem van redenen aan het Gereformeerde kerkrecht, zooals dit èn door de beste Canonici (1 K. S.) is geleerd èn uit de practijk onzer vroegere kerken blijkt, aangetoond:
1o. dat het recht tot initiatief bij zulk een kerkelijke censuur niet bij de meerdere vergadering behoort, maar bij den kerkeraad.... Al is de uitoefening van deze censuurmacht in genoemde gevallen beperkt geworden door het kerkverband, daaruit kan en mag toch niet worden afgeleid, dat een meerdere vergadering, zonder dat de kerkeraad er in gekend is, zulk een censuur zou mogen uitspreken...
2o. dat zelfs dan, wanneer een Classis of Synode, niet ter eerster instantie, maar wettiglijk (d.w.z. nadat de zaak eerst in den kerkeraad behandeld was) censureerde, en de uitvoering aan een kerkeraad opdroeg, deze nog altijd bezwaar kan maken en niet gedwongen kan worden....
.....
Formeel kan er dus geen het minste bezwaar tegen gemaakt worden, dat de Kerkeraad van Middelburg weigerde het besluit van de Classis uit te voeren...
Nu kan er wel geen de minste twijfel over bestaan, dat het besluit van de Classis Walcheren, hoe goed dit ook bedoeld was, toch op niet onbedenkelijke wijze ingreep in het recht der plaatselijke kerk, om in eerste instantie over haar Dienaren te oordeelen.....
Niet om over de quaestie zelf een oordeel uit te spreken maar wel om de beginselen van ons Gereformeerd kerkrecht te handhaven, meenden we deze opmerking te moeten maken" (2158).

Tot zoover „De Heraut". „De geschiedenis leidt ons toch wel langs wonderlijke wegen. De part. synode van

36. Wat is het onderscheid tusschen de Wet en het Evangelie?

De Wet bevat het natuur-verbond (foedus naturale), in de schepping door God met de menschen aangegaan; d.i. ('t verbond), dat den menschen van nature bekend is; en eischt van ons volmaakte gehoorzaamheid jegens God, en belooft aan wie haar metterdaad bewijzen het eeuwige leven, maar bedreigt met eeuwige straffen wie haar niet metterdaad bewijzen.

Het Evangelie evenwel bevat het verbond der genade; d.i. (het verbond), dat zich geenszins als van nature bekend voordoet; het wijst ons aan de vervulling in Christus van die gerechtigheid, die de Wet vordert, en de herstelling (van haar) in ons door den Geest van Christus; en belooft uit genade om Christus' wil, het eeuwige leven aan hen, die in Hem gelooven.

37. Leert het Evangelie dan, dat het verbond van Gods genade zich uitstrekt tot alle menschen?

Het roept wel allen tot dat verbond; maar alleen zij worden deelgenooten er van, die het omhelzen en bewaren, d.i. die met een waar geloof Christus, die hun wordt aangeboden, en Zijn weldaden aannemen.

38. Wat is het geloof?

Het is met beslistheid instemmen met het gansche Woord Gods, dat ons overgeleverd is, en een vast vertrouwen, waardoor ieder afzonderlijk vaststelt, dat hem door God vergeving der zonden, gerechtigheid en 't eeuwige leven, geschonken is, om niet, om de verdienste van Christus en door Hem; (welk vertrouwen) in de harten der uitverkorenen, door den Heiligen Geest, ontstoken, ons tot levende leden van Christus maakt en in ons verwekt de waarachtige liefde en aanroeping van God.

39. Welke is dan de hoofdsom der dingen, die ons het Evangielie voorstelt om te gelooven, opdat wij deelgenooten van het Goddelijk verbond mogen zijn?

Deze is vervat in de artikelen des geloofs of de Apostolische Geloofsbelijdenis.

40. Hoeveel hoofddeelen zijn daarbij (te onderscheiden)?

Drie. Het eerste van onze Schepping en Onderhouding; het tweede van onze verlossing; het derde van onze heiligmaking.

41. Wat is het eerste deel?

IK GELOOF IN GOD, DEN VADER, DEN ALMACHTIGE, SCHEPPER DES HEMELS EN DER AARDE.

42. Wie is God?

Hij is een eenig geestelijk wezen, redelijk, eeuwig, oneindig, onderscheiden van alle schepselen, waarachtig, goed, rechtvaardig, vlekkeloos rein, barmhartig, weldadig, vrijmachtig, bron en oorzaak van alle goed(en), van onmetelijke macht en wijsheid, Zich vertoornend over de zonden. Hij is de Eeuwige Vader, die den Zoon als Zijn Beeld van eeuwigheid gegenereerd heeft, en de Zoon, het Beeld des Vaders, met-Hem-eeuwig, en de Heilige Geest, die uitgaat van den Vader en den Zoon. Zóó is de Godheid geopenbaard door het waarachtige Woord en de Goddelijke getuigenissen. De eeuwige Vader met den Zoon en den Heiligen Geest heeft geschapen, bewaart en bestuurt door Zijn voorzienigheid, hemel en aarde en alle schepselen en vergadert Zich in het menschelijk geslacht een eeuwige Kerk, om Zijns Zoons wil en door Hem, en is de Rechter van rechtvaardigen en onrechtvaardigen.

43. Daar er slechts één God is, waarom noemt gij den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest?

Omdat God Zich alzoo in Zijn Woord en Goddelijke getuigenissen geopenbaard heeft, dat de eeuwige Vader en de Zoon en de Heilige Geest drie personen zijn, waarlijk door eigenschappen van elkander onderscheiden, en nochtans slechts één Goddelijk Wezen en één God, de Schepper van hemel en aarde, in Wien wij gedoopt worden en Dien wij moeten aanbidden.

44. Waarin komen Zij dan met elkaar overeen?

Eerstelijk, dat Zij een éénig wezen zijn en een éénig God. Daarna, dat zij in alle opzichten aan elkaar gelijk zijn in eeuwigheid, macht, majesteit, wijsheid en goedheid.

45. Waarin verschillen Zij echter van elkander?

De eeuwige Vader is de eerste persoon der Godheid, die van eeuwigheid den Zoon genereert; en alles goeds in alle schepselen uitwerkt door den Zoon en den H. Geest. De Zoon is de tweede persoon der Godheid, het Beeld, de Wijsheid en het Woord des Vaders, die van eeuwigheid door den Vader is gegenereerd, door Wien de Vader alles geschapen heeft en onderhoudt, die uit den schoot des Vaders gezonden is om het Evangelie bekend te maken, de menschelijke natuur aan te nemen en te worden Middelaar, Verlosser, Rechtvaardigmaker en Zaligmaker.

De Heilige Geest is de derde persoon van de Godheid, uitgaande van den Vader en den Zoon, die gezonden wordt om de harten der gelooovenden in Christus te heiligen.

46. Wat is: in God gelooven?

Het is met zekerheid vaststellen, dat deze eenige ware God, die Zich geopenbaard heeft in de Kerk, de Heere is van alle schepselen, zoodat Hij met het hoogste recht met hen doen kan, wat Hij maar wil; dat Hij echter ons alzóó wel wil, dat alles, wat tot ons heil strekt, door ons van Hem mag verwacht worden.

47. Waarom noemt gij Hem VADER?

Ten eerste, omdat Hij de eeuwige Vader is van onzen Heere Jezus Christus; ten tweede, omdat Hij de Vader is der gelooovigen, die Hij in Christus (tot kinderen) heeft aangenomen.

48. Waarom DEN ALMACHTIGE?

Omdat Hij alles, wat Hij wil, kan en doet, in hemel en op aarde, alzoo dat er niets buiten Zijn wil en besluit geschiedt.

49. Wat beteekent het: in God, als den Vader en den Almachtige, te gelooven?

Het is: zeker te weten, dat Hij alles, wat tot onze zaligheid strekt, op de meest getrouwe en goedgunstige wijze, zoowel wil als kan tot stand brengen.

50. Waarom voegt gij erbij: DEN SCHEPPER DES HEMELS EN DER AARDE?

Omdat Hij alle andere dingen uit niet gemaakt heeft, en ze door Zijn tegenwoordigheid (= macht) onderhoudt en door Zijn voorzienigheid bestuurt, tot Zijn verheerlijking en tot heil der Zijnen.

51. Heeft Hij dan ook de kwade dingen geschapen?

Alles wat God geschapen heeft, was zeer goed, maar de duivelen en de menschen hebben zich moedwillig van God afgewend en zijn verdorven geworden.

52. Wat noemt gij Gods voorzienigheid?

Gods eeuwig, onveranderlijk, alwijs en zeer goed raadsbesluit, in overeenstemming waarmede alle dingen geschieden en tot verheerlijking van den Schepper bestierd worden.

53. Moet men zeggen, dat ook de boozen door God geregeerd worden?

Door Zijn macht en raadsbesluit werkt Hij door hen uit, wat Hijzelf wil, zoodat zij zonder Zijn wil zich zelfs niet bewegen kunnen, maar door Zijn genade en Heiligen Geest maakt Hij hen niet heilig noch leidt Hij hen.

54. Is God dan geen oorzaak van de zonden, die zij begaan?

Geenszins. Want God kan ook door de allerslechtsten niets anders dan het beste en meest rechtvaardige tot stand brengen en uitvoeren.

Dat zijzelf echter zondigen, terwijl God door hen werkt wat goed is, daarvan is niet de oorzaak Gods goede wil en rechtvaardig oordeel, maar de verdorvenheid, die in henzelf kleeft en die zij uit eigen beweging over Zich gehaald hebben.

55. Wat beteekent het: te gelooven in den Schepper des hemels en der aarde?

Het is: verzekerd te zijn, niet slechts dat wij door God geschapen zijn, maar ook, dat wij door Hem gevoed en onderhouden worden met al het onze; dat alle dingen en alle schepselen zóó door Zijn hand gehouden en geregeerd worden, dat niets ons kan wedervaren dan wat naar Zijn goeden en voor ons heilzamen wil is.

R. G. B.

Een historische roman.

Een Oud-Hollandsche Burgemeestersdochter, door Wouter van Riesen. — Uitg. v. Logbem Slatérus, Arnhem.

Trekken de boeken van Wouter van Riesen wel de aandacht die ze verdienen? We betwijfelen het. Het gaat er mee als met het werk van de gezusters Engelberts, (L. E. en Ignatia Lubeley), aan wier werk dat van Van Riesen zoo sterk verwant is. Het wordt door te weinigen gekend. Laat men zich afschrikken door den historischen roman, veronderstelt men een Bosboom-Toussaintsche langwijligheid? Het werk van Wouter van Riesen heeft deze eigenschappen wel allerminst.

Het is een zeer rustig, beschaafd proza dat deze auteur schrijft. Zijn gegeven heeft hij, evenals in zijn vorige boeken, geput uit oude brieven en journalen. Ditmaal uit het „Yournaal" van Constantijn Huygens den Zoon, secretaris van Prins Willem de derde. De ondertitel van zijn boek luidt: een liefdes-tragedie uit de zeventiende eeuw.

Wat een prachtige figuur is deze Oud-Hollandsche burgemeestersdochter Anna de Backer! Als kind reeds is ze de onvervaarde, militante strijdster voor het recht, als ze zich in jongenskleeren steekt om bij het beleg van Heusden haar stad te helpen verdedigen. Anna blijft zichzelf gelijk tot het eind toe, in heel haar bitteren strijd om recht te krijgen voor haar vaderloos kind.

In de veilige beslotenheid van het groote gezin groeit Anna op tot een kloeke jonge vrouw. Maar dan komt Floyd in haar leven, de mooipratende Engelsche officier, gelegerd in het Heusdensche garnizoen. Hij oefent een onverklaarbaren invloed uit op Anna. Ze heeft hem niet lief, maar hij weet de fiere Anna zoo ver te krijgen dat ze haar eer verliest. Floyd wordt overgeplaatst en verdwijnt. Maar in de kerkregisters van Heusden worden op 14 September 1688 Anna's vaderlooze tweelingen ingeschreven.

Geweldig grijpt deze gebeurtenis in in het gezin van den magistraat Backer. Anna's moeder en haar zuster Mieke steunen haar in alles. Het ééne kindje sterft al spoedig. En van nu af aan heeft Anna maar één doel: eerherstel zoeken voor haar kind dat is overgebleven.

Ze ontziet zich zelfs niet om naar Engeland over te steken, waar Floyd thans is in het gevolg van den Stadhouder-Koning. Met Mieke samen onderneemt ze den avontuurlijken tocht. De twee wilskrachtige meisjes komen in Engeland aan, na een vreeselijken overtocht. „Zwak, afgemat door de zeeziekte. Een dame sterft aan de kinderpokken; als door een wonder werd geen der anderen besmet, hoewel de nacht in den storm doorgebracht werd op matrassen, die over den kajuitsvloer gespreid lagen; allen dicht opeen en door elkaar".

Een bittere ontgoocheling wacht Anna en Mieke in Engeland. Al hun verzoek- en smeekschriften aan den Koning hebben niet het minste resultaat. Floyd is een dapper krijgsman; met zijn particulier gedrag kunnen zijn superieuren zich niet inlaten.

Na een lang verblijf in Engeland keeren de zusters terug naar Den Haag. Met haar vriendin Joffer van Dalen, begint Anna een modezaak. Ze

Het Evangelie van de enge poort.

„Gaat in door de enge poort" heeft Jezus gezegd. (Matth. 7:13.) Ook dit waarachtige Woord Gods zullen wij onverzwakt laten staan. Neen, de Heiland heeft niet gezegd: Gaat eens in uw leven in door de enge poort. Dan was het betrekkelijk gemakkelijk. Immers in dit geval kon men zijn gehoor — in en buiten de kerk — eenvoudig indeelen in bekeerden en onbekeerden (om van de bekeerders maar te zwijgen!). Was ik, naar eigen meening of naar het oordeel der liefde, onder de eerste categorie te rangschikken, wel, dan was het angstige van het evangelie af. Het angstige, maar ook de actualiteit. De prediking werd dan voor ons retrospectief en de vraag rijst dan licht op — ze is in deze beschouwing ook volkomen gemotiveerd — waarom men dit eigenlijk iederen Zondag tweemaal hooren moet? Maar deze opvatting, die weleens „de zware" genoemd wordt, is ontstellend licht. Neen, de Heere ziet, als Hij onze kerkgangen gadeslaat, niet een schip vol bekeerden en een gaanderij onbekeerden! Hij ziet ons allen zitten, van den preekstoel en de ouderlingenbank af tot de achterste bank van de gaanderij toe, als onbekeerden! Tot óns spreekt Hij: Gaat in door de enge poort!

Hoewel het beeld van de enge poort op zichzelf genomen in meer dan één zin zou kunnen verklaard worden, schijnt uit het verband mij duidelijk, dat het hier gaat over het wandelen der gelooovigen naar de Wet des Heeren. Christus had immers in de Bergrede de Wet doen schitteren in al haar schoonheid, Hij heeft het Godsrecht doen blinken boven het gewoonterecht. Hij heeft Zijn hoorders in de consciëntie gegrepen. Ondanks de trouwe Wetsprediking, in onze kerken gebruikelijk, zijn wij aan deze heilige woorden gewend. Wij hooren het jaar aan jaar: dat alle onkuischheid van God vervloekt is, óf: God verbiedt niet alleen dat stelen en rooven hetwelk de overheid straft, maar mèt dat al zakt onze levenstoon en verslordigt onze wandel op een bedenkelijke wijze. Als dan vraag 115 van den Catechismus komt met het bekende: waarom laat God ons dus scherpelijk de Tien Geboden prediken? zouden wij kunnen antwoorden: opdat wij vromelijk er naar luisteren zouden, zeggende: jammer, dat wij daar niet naar leven kunnen en om voorts te wandelen zoo goed en zoo kwaad als dat uitkomt.... Hoe is het mogelijk? Het is alleen mogelijk, omdat wij in de Wet God niet gehoord en gezien hebben. Omdat wij niet verstaan hebben dat achter de bekende vraag: waaruit kent gij uw ellende? een andere, diepere vraag ligt: Waaruit kent gij uw God? Uit Zijn heilige Wet! Wij hebben de Wet maar al te veel opgevat als een soort reglement waaraan wij niet meer onderworpen waren. Maar Christus komt tot ons en zegt: Gaat in door de enge poort! De Heiland heeft ons geen weg gewezen, waarop een mensch zoo op zijn dooie gemakje zou kunnen zalig worden. Daar is soms een goedbedoelde evangelisatieprediking, die het ongeveer zoo voorstelt: Boeddha is streng, Confucius is streng, maar Jezus is o zoo soepel! O, doe toch nooit mee aan die platvloersche en Godonteerende voorstelling der genade! De Heiland heeft ons niet voor den duivel verlost, maar om Gode een heerlijk eigendom te zijn. Hij heeft ons voor het leven naar Gods Wet verlost. Niet alleen dat ons hart zich vereenigen moet met de belofte des evangelies. Tenzij ons hart zich vereenigd hebbe met den eisch der Wet, wij zullen in het Koninkrijk der hemelen geenszins ingaan.

De poort is eng... maar de uitnoodiging is ruim! De Heiland heeft geen borden opgericht: Verboden Toegang! Eigen Weg! Gevaarlijke helling! Hij riep: Gaat in! Wie riep Hij? Ziet ze zitten: zeebonken, tollenaars, Galileesche Joden-van-de-derde-gaanderij! Wat een stelletje, armen, treurigen, blinden, hongerigen! Gaat in! zegt de Gezegende Heiland. Hij staat er niet bij toe te zien: zie maar hoe gij dat klaarspeelt, maar Zijn Woord is met macht. Hij doet ons ingaan, gisteren, vandaag, morgen.

O, die breede weg, mijn broeder, dat is geen weg uit een andere stad, mijlen ver van u verwijderd, die breede weg staat ook in uw stratenplan. Ik zag u er gisteren nog op wandelen, zijn stof heeft vandaag weer mijn voeten bezoedeld.

Wie kan dan zalig worden?

Ik, ellendig mensch... danke God.

N. B.